

Faktablad: Ekosystemtjänster

Allt det vi människor får gratis från naturen kallas ekosystemtjänster. Vissa ekosystemtjänster är mer synliga än andra. Vi vet till exempel att vi kan äta frukt från träden och elda med trä från skogen.

Andra ekosystemtjänster tänker vi inte lika mycket på, som att växter renar luften, eller att skogar vid havet skyddar oss mot översvämningar.

Det kallas ekosystemtjänster för att de är beroende av naturens **ekosystem**. Ett ekosystem är ett område i naturen, där alla delar jobbar tillsammans. Växter, djur, småkryp, vatten, maskar – alla delar är viktiga. Ett ekosystem kan till exempel vara ett korallrev, en skog eller området runt en stubbe.

Ekosystemen är känsliga. Under de senaste hundra åren har vi människor inte varit så rädda om ekosystemen. Vi har huggit ner mycket skog, fiskat upp alldeles för mycket fisk och förstört marker. Dessutom har vi släppt ut föroreningar, som gjort att luften blivit sämre och att klimatet förändrats. Det här gör att många ekosystem är hotade.

4 sorters ekosystemtjänster

Man brukar dela upp ekosystemtjänsterna i fyra olika typer: försörjande, reglerande, kulturella och stödjande tjänster. Vi har nytta av de olika typerna på olika sätt.

Forsorjande tjänster

Forsorjande tjänster ger oss sådant som vi behöver för att överleva, till exempel mat och medicin. Här är fyra forsorjande ekosystemtjänster:

- 1. Mat:** Vi människor hämtar all vår mat från naturen. Frukt, grönsaker, kött, fisk och annat vi äter kommer från växter och djur.
- 2. Bränsle:** När vi eldar med trä och annat från naturen, kan vi få värme och energi. Det är viktigt att inte hugga ner för mycket träd – då får de svårt att komma tillbaka.
- 3. Medicin:** Många av våra mediciner kommer från början från vilda växter. Bland annat behandlas cancer ofta med medicin från naturen.
- 4. Dricksvatten:** Vi behöver rent vatten från naturen för att kunna leva. På många ställen i världen är det svårt att få tag på rent dricksvatten. Det beror på många saker – bland annat föroreningar.

Reglerande tjänster

De reglerande tjänsterna ser till att naturen fungerar på ett bra sätt, och det är vi helt beroende av. Det handlar till exempel om att skydda mot översvämningar och göra luften ren. Här är fyra reglerande tjänster:

- 1. Vattenrening:** För att vattnet vi använder ska bli rent, måste naturen göra sitt. Vattnet silas bland annat genom sjöar och sand. Dessutom ser små små varelser – så kallade mikroorganismer – till att gifter försvinner från vattnet.
- 2. Mindre koldioxid:** En viktig förmåga hos växter är att de tar upp koldioxid. Om det finns för mycket koldioxid i luften, ökar växthuseffekten – jorden värms upp och det mår vi inte bra av. Även vattnet i haven tar upp koldioxid.
- 3. Skydd mot naturkatastrofer:** Längs kusten finns skogar och våtmarker. De stoppar översvämningar genom att suga upp vatten som tvättsvampar. Samtidigt skyddar mangroveskogar och korallrev mot orkaner och stormar.
- 4. Pollinering:** De flesta växterna måste få hjälp av bin, humlor och andra insekter för att kunna bli fler. Insekterna tar med sig pollen från en växt till en annan. Det gör att till exempel ett äpple kan börja växa.

Kulturella tjänster

Kulturella ekosystemtjänster är sådant som gör oss människor glada och som ger livet mening. Här är fyra kulturella tjänster:

- 1. Hälsa:** Forskning visar att vi mår bra av att vara i naturen. Många gillar att vara i naturen – och slippa stressen, bullret och föroreningarna som finns i stan.
- 2. Mindre konflikter:** Naturkatastrofer och förstörd natur gör att människor hamnar i nöd och söker sig till andra områden. Det kan skapa konflikter mellan olika grupper.
- 3. Ekoturism:** Många vill åka till nya platser för att uppleva vacker natur. Om växter och djur mår bra kommer fler att vilja åka dit.
- 4. Friluftsliv:** Åka skidor, paddla, rida och vandra. Det finns mycket kul att hitta på i naturen.

Stödjande tjänster

De stödjande tjänsterna är sådant som behövs för att annat ska fungera i naturen. Utan dem kan inte de andra ekosystemtjänsterna fungera. Här är fyra stödjande tjänster:

1. Näringsrik jord: I naturen finns massor av små kryp, maskar och mikroorganismer. De bryter ner döda djur och växter och förvandlar dem till jord med mycket näring. Det tycker växterna om.

2. Fotosyntes: Fotosyntesen är grunden i de flesta ekosystem. De gröna växterna tar upp solenergi, koldioxid och vatten – och använder det för att bygga upp sig själva och skapa syre.

3. Näring i naturen: Naturen behöver näring. Kväve, fosfor och andra viktiga ämnen åker runt i naturen, genom växter, djur och mikroorganismer.

4. Vattnets kretslopp: Vattnet åker runt i ett kretslopp och rör sig genom bland annat floder, sjöar, hav, växter och djur. Alla ekosystem behöver vatten, så det är ett måste för att de ska fungera.

Ekosystemens ekonomiska värde

Vissa forskare har försökt sätta ett pris på olika ekosystemtjänster för att visa på hur de bidrar till ekonomin. Hur man än räknar är ekosystemtjänsterna som naturen ger oss ovärderliga. Därför är det viktigt att vi tar hand om ekosystemen så att de finns kvar även i framtiden.

Vinjett (målgrupp och typ av övning):

faktablad